

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за заемане на академичната длъжност професор
по професионално направление *Филология 2.1.*, научната специалност *Български език*,
съгласно обявата в ДВ № 22/15.03.2019
с кандидат: д-р Ивона Велчева Карачорова, доц. в Институт по Български език при БАН

Автор на становището (член на НЖ): проф. дин Димо Дончев Чешмеджиев, ПУ "Паисий Хилендарски"/КМНЦ – БАН

В настоящия конкурс доц. д-р Ивона Карачорова участва, в съответствие с изискванията на новия ЗРАС с една монография (изданието на т. нар. Боянски псалтир от XIII в., две студии, 49 (четиридесет и девет) статии, от които три под печат, три рецензии за трудове, осем анонимни рецензии и три персоналии, без да се броят научно-популярните и съчинения – общо 58 научни съчинения. От тях, по новата безумна схема на НАЦИД две студии и 48 статии са публикувани в нереферирани издания с научно рецензиране или в редактирани колективни толове. Освен това кандидатката участва в създаването на три речника, единият от които е в процес на работа. Карачорова има написани впечатляващите 18 броя становища за различни видове научни конкурси – пет професорски, шест за доцент, две за „доктор на науките“ и пет за ОНС „доктор“, както и една рецензия за същата степен. Тя е участвала в десет проекта, от тях два международни, и е била ръководител на два.

Доц. Карачорова има участие в голям брой научни форуми в периода – общо 28 на брой, от които 15 международни, включително 5 в чужбина. Това показва висока научна активност на кандидатката, която участва активно в националния и международен научен живот! В представените документи са изброени 61 забелязани цитата на 36 от работите на кандидатката. От тях осем са цитирани в реферирани издания, 45 в монографии и толове с научно рецензиране, осем в нереферирани списания с научно рецензиране. Това показва значително влияние на нейните съчинения в научните среди, като не бива да се забравя, че става въпрос за една твърде специфична научна област, в която работят ограничен кръг колеги!

Доц. Карачорова има дълга университетска кариера – тя е преподавала в продължение на 19 години във Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ (1997 – 2016), и шест години във Философския факултет на същия университет. Има един защитил докторант. Предвид редките познания и експертна компетентност, доц. Ивона Карачорова осъществява превода от църковнославянски на „Чин на омовение ног“ по поръчка на ръководството на Патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“. Тя е осъществила и значителна научно-популярна дейност – обществени лекции, презентации, радиопредавания, интервюта. В същото време доц. Карачорова се е занимавала активно с тъй неприятната и презирана научно-организационна дейност. В продължение на три години е била научен секретар на Института за

български език при БАН (2011–2014 г.); Член на Общото събрание на БАН (2011-2014); Член на Мандатната комисия към общото събрание на БАН (2011-2014); член на Научния съвет на ИБЕ; член на ръководния съвет на фондация „Владимир Георгиев“ (2011-2014 г.).

По такъв начин са спазени количествените показатели на изискванията на Института по български език при БАН за явяване на конкурс за заемането на академичната длъжност професор!

Както е добре известно в научните медиевистични среди, голяма част от изследванията на Ивона Карачорова са свързани със славянския Псалтир. За това и очаквано, по-голямата част от представените за конкурса нейни съчинения са посветени именно на тази голяма тема. На първо място бих искал да отбележа представената монография, която представлява наборно издание на един твърде интересен български ръкопис от втората половина на XIII в. – прочутият Боянски псалтир (НИМ № 1). Към изданието авторката добавя и изследване на палеографските и кодикологичните му особености, правописа, морфологията и синтаксиса, подробно описва състава му, в сравнение с други подобни ръкописи. Трябва да се отбележи и това, че за първи път с прави постативно разглеждане на съдържанието на този псалтир (както и за други подобни, напр. Радомировия).

Лично за мен най-голям интерес представлява лексикологичното изследване на този ръкопис, и отбелязаните архаични лексеми, за част от които във филологическата медиевистика се смята че са моравизми. Карачорова съвсем правилно се присъединява към мнението на учените, които не се съгласяват с това определение, като добавя аргументи в тази посока. Това може да се адмира, още повече, че голяма част от въпросните „моравизми“ се дължат на факта, че славистичните изследвания започват и се формира научна традиция в Средна Европа, между т. нар. западни славяни. Най-накрая се изследва редакционната принадлежност на самия текст. В него е представен двуюсовия среднобългарски правопис от XII – XIV в., който се намира както в агонски, така и в търновски ръкописи, но и в ръкописи от западните български краища. В него се намират и някои особености, характерни за т. нар. рашка редакция, което кара Карачорова да приеме, подобно на други автори, че ръкописът е възникнал в западните български земи. Тук може би е било мястото за малко повече обяснения във връзка с особеностите характерни за рашката редакция, установени в ръкописа, доколкото с тях би могло да се спекулира.

Освен това в отделни изследвания Карачорова представя няколко сръбски псалтира – т. нар. Букурещки с Псевдо-Атанасиевите пълкования от 1346 г., писан за севастократора Бранко Младенович, Петничкия (Лепавински) от 1488 г., старопечатния Цетински (Църноевичев) от 1494 г. Показани са техните кодикологични особености, правопис, съдържание, украса, редакция.

Един от важните проучвателски приноси на доц. Карачорова е изследването на съдържанието на псалтирите от XIII в., които имат молитвени последования след всяка катизма, за което вече стана дума по-горе. Това се отнася и до изследването на библейските песни в

славянската традиция, които следват катизмите. Разгледани са двете традиции във византийската богослужебна практика – константинополската и йерусалимската, тяхното развитие на базата на 82 славянски псалтира и се установява важният факт, че палестинската преобладава. Освен това Карачорова осъществява първото (наборно) издание на блока от библейски песни в откритата от Й. Тарнанидис през 1975 г. в Синайския манастир „Св. Екатерина“ част от Бичковския псалтир от XI в. (Sin. Slav. 6/N), придружено с проучване на текстологичните особености и правописа на тази новооткрита част от текста.

Лексикалните изследвания на авторката се разпростират и върху други славянски псалтири. Тя публикува в отделна публикация нови 118 лексеми от новооткритата от Тарнанидис част на глаголическия Синайски псалтир от XI в. (Cod. Slav. 2/N). Те са както нови, така и такива, които разширяват семантичните полета на вече познати. По този начин се хвърля нова светлина и върху големият спор за преводаческите принципи и практики на преславските книжовници. Важно в тази насока е и проучването на лексиката на псалтира с тълкувания на Теодорит Кирски, един от сигурните преславски преводи, както и лексиката на други преведени на старобългарски коментари към Псалтира. Тук могат да бъдат добавени и изследванията върху лексиката на Патриарх Евтимий. За историческата медиевистика особен интерес представляват проучванията върху географските наименования, етнонимите, жителските имена и ойконимите в Евтимиевите произведения, както и богословската лексика в неговите произведения. Тук може да се постави въпросът, какво се има предвид доц. Карачорова под „антиеретическа лексика“ на Патриарх Евтимий?!

Накрая бих искал да отбележа и една статия на доц. Карачорова особено интересна за историците. В нея тя обобщава информацията за всички надписи, свързани с цар Самуил, публикувана в юбилеен сборник по случай 1000 години от битката при Беласица и смъртта на българския цар. В тази статия тя е изброила коректно изследванията върху тези надписи, но за съжаление не е изказала мнение по спорните въпроси около тях. Във всеки случай тя успешно е избягнала клопката на т. нар. Самуилов надпис от с. Ключ (или от с. Самуилово), в която се „хванаха“ редица именити учени – езиковеди, археолози, епиграфи!

Накрая искам да завърша с ясна и категорична декларация, че като член на научното жури ще подкрепя убедено кандидатурата на доц. д-р Ивона Велчева Карачорова и ще си позволя да препоръчам на уважаемия научен съвет да я избере на академичната длъжност професор!

29.06. 2019 – Петровден

Пловдив

Изготвил: /подпис/